

Застосовуємо нагальну потребу правильно

Чинним законодавством унеможливлене в певних випадках використання способу укладення договорів без використання електронної системи закупівель з постачальником товарів, надавачем послуг або виконавцем робіт у разі, якщо вартість предмета закупівлі на рік дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень та є меншою за вартість, що встановлена у пунктах 1 і 2 частини 1 статті 3 [Закону України «Про публічні закупівлі»](#) (далі — Закон). У даному випадку Закон зобов'язує замовників здійснювати закупівлі шляхом проведення спрощеної закупівлі. За своєю суттю ці закупівлі є дещо спрощеним аналогом відкритих торгів, що в першу чергу полягає у значно меншому строку проведення спрощеної закупівлі (строку оприлюднення оголошення, періоді уточнень, розгляду пропозиції тощо). А як бути, коли на проведення навіть спрощеної закупівлі в замовника обмаль часу, а Закон, як не крути, слід виконувати? Не сумуйте, як відомо, з будь-яких правил є винятки, один із яких ми пропонуємо розглянути у даній статті.

Пунктом 28 частини 1 статті 1 Закону визначено, що спрощена закупівля — придбання замовником товарів, робіт і послуг, вартість яких дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень та є меншою за вартість, що встановлена у пунктах 1 і 2 частини 1 статті 3 Закону.

Отже, як тільки в замовника виникла потреба придбати той чи інший товар, послуги чи роботи та вартість такого предмета закупівлі знаходиться в межах, встановлених пунктом 28 частини 1 статті 1 Закону, для таких закупівель Закон не пропонує замовникам великий вибір, а чітко закріплює обов'язок виконувати вимоги статті 14 Закону, оскільки саме вона регламентує порядок проведення спрощених закупівель.

Водночас не варто панікувати, оскільки з практики відомо, що законодавці спочатку встановлюють правила, а потім передбачають винятки з них. Є такі винятки й для спрощених закупівель. Маємо на увазі випадки, коли Закон дозволяє замовникам **не застосовувати спрощену закупівлю**, хоча вартість предмета закупівлі товарів, робіт чи послуг **дорівнює або перевищує нижню межу в 50 тисяч гривень**.

Законом передбачено аж вісім випадків незастосування порядку проведення спрощеної закупівлі, перелік яких визначений пунктом 7 статті 3 Закону. Досвідченим закупівельникам буде нескладно розібратися з ними, бо дані винятки дуже схожі на винятки для застосування переговорної процедури закупівлі. Проте є і нововведення, які потребують більшої уваги та розгляду: зокрема, **нагальна потреба у здійсненні закупівлі у зв'язку із виникненням об'єктивних обставин, що унеможливають дотримання замовниками строків для проведення спрощеної закупівлі** (частина 3 пункту 7 статті 3 Закону).

Застосування саме цього випадку на практиці розглянемо на прикладі роз'яснення Мінекономіки як Уповноваженого органу у сфері державних закупівель.

Так, на офіційному сайті Мінекономіки розміщено запит від фізичної особи «Х» №

1592/2020, суть питання якого наступна: *«Доброго дня! Прошу надати роз'яснення, що розуміється під поняттям “об'єктивні обставини”, яке впливає із змісту пункту 3 частини 7 статті 3 ЗУ “Про публічні закупівлі” — (виникнення об'єктивних обставин, що унеможливають дотримання замовниками строків для проведення спрощеної закупівлі).*

Чи можна вважати об'єктивними обставинами негоду, а саме буревій, тощо?».

Відповідь Мінекономіки на запит наступна: *«Шановний користувачу, повідомляємо, що Закон України “Про публічні закупівлі” (в редакції Закону № 114-IX від 19.09.2019) визначає правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад.*

Відповідно до пункту 3 частини сьомої статті 3 Закону придбання замовником товарів, робіт і послуг, вартість яких дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень та є меншою за вартість, що встановлена у пунктах 1 та 2 частини першої цієї статті, здійснюється без застосування порядку проведення спрощених закупівель, встановленого цим Законом, у разі якщо існує нагальна потреба у здійсненні закупівлі у зв'язку із, зокрема, виникненням об'єктивних обставин, що унеможливають дотримання замовниками строків для проведення спрощеної закупівлі.

Тому саме у випадку, коли існуючі обставини, наявні у замовника на конкретний момент, через об'єктивні причини спричиняють необхідність здійснення закупівлі та при цьому унеможливають дотримання строків для проведення спрощеної закупівлі, замовник самостійно приймає відповідне рішення, яке має бути аргументованим та за потреби підтверджуватись документально».

Коментар редакції

Як бачимо, законодавець зобов'язав замовника проводити спрощені закупівлі в електронній системі закупівель, виокремивши винятки, за яких такі закупівлі можна не застосовувати, а саме в разі **нагальної потреби у здійсненні закупівлі у зв'язку із виникненням об'єктивних обставин, що унеможливають дотримання замовниками строків для проведення спрощеної закупівлі.**

Водночас поняття «нагальна потреба» та «об'єктивні обставини» закупівельним законодавством не передбачено.

Тож коли замовнику можна обійтися без спрощених закупівель і як застосувати даний виняток, не порушивши Закону?

Ураховуючи роз'яснення Мінекономіки, норми закупівельного законодавства та з метою уникнення звинувачень у необ'єктивності прийняття рішень уповноваженою особою в разі

укладення договору без використання електронної системи закупівель внаслідок нагальної потреби у здійсненні закупівлі у зв'язку із виникненням об'єктивних обставин, що унеможливають дотримання замовниками строків для проведення спрощеної закупівлі, рекомендуємо наступне.

Орієнтовний строк проведення спрощеної закупівлі складає 2-3 тижні. Тому перш за все замовник має об'єктивно відповісти собі на запитання: *чи дійсно закупівля є настільки нагальною, що я не можу очікувати 2-3 тижні?* Якщо відповідь: *не можу чекати, необхідно терміново укласти договір без використання електронної системи закупівель, тому що...*, можемо вважати, що перша умова застосування виконана, та переходимо до наступної. Якщо відповідь протилежна, проводимо спрощену закупівлю.

Другим запитанням є: *чи об'єктивна в мене причина застосування такого винятку?* Не всі готові відповісти на це запитання щиро, тому тут маємо навести приклад необ'єктивної причини: *не встигли провести закупівлю, а діти в садочку залишаться без харчування.* Невчасно проведена закупівля — це неправильне планування уповноваженої особи, тому задля уникнення такої ситуації варто розпочинати закупівлі заздалегідь. Щодо цього питання читайте на порталі RADNUK.COM.UA статтю [«Проведення розрахунків в поточному році за бюджетними зобов'язаннями минулого року»](#).

Отже, з невдалим прикладом об'єктивної причини розібралися, тому переходимо до наступної умови. І третім запитанням є: *чи зможу я аргументувати застосування такого винятку аудиторю?* Якщо відповідь на це запитання буде позитивна, ще й додатково ви можете документально підтвердити нагальну потребу в закупівлі, неможливість дотримання строків проведення спрощеної закупівлі, ви можете сміливо укласти договір без використання електронної системи закупівель на підставі пункту 3 частини 7 статті 3 Закону.

Важливо!

Звертаємо увагу, що здійснення даної закупівлі не звільняє замовника від наступних зобов'язань:

включення на загальних підставах даної закупівлі до річного плану, який оприлюднюється згідно з вимогами статті 4 Закону протягом 5 робочих днів з дня затвердження річного плану та змін до нього;

укладення договору без використання електронної системи закупівель, тобто укладення «прямого» договору з постачальниками / надавачами послуг / виконавцями робіт;

обов'язкове оприлюднення звіту про договір про закупівлю, укладеного без використання електронної системи закупівель, — протягом 3 робочих днів з дня

укладення договору про закупівлю.

Нагадаємо, що статтю 164¹⁴ [КУпАП](#) передбачено, що придбання товарів, робіт і послуг до / без проведення процедур закупівель / спрощених закупівель відповідно до вимог Закону тягне за собою накладення штрафу на службових (посадових), уповноважених осіб замовника від тисячі п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (25 500–51 000 грн).